

POP SIMION

COLEGA NOASTRĂ, MUZICA

Săptămîna trecută, între toi și simbuta, colegii noștri, compozitorii, s-au întrunit în Conferința lor pe țară, moment solemn, sărbătoresc, al școlii muzicale românești și totodată colocvii de lucru de însemnătate principială, teoretică și practică, ce a prilejuit analize și dezbateri ample asupra fenomenului muzical actual. Am fost prezentați la acele dezbateri cu un sentiment de satisfacție față de importanțele succese dobândite de confrății noștri în opera comună de îmbogățire a vieții spirituale a poporului, de dezvoltare a artei noastre naționale și a culturii socialiste. Creația muzicală, ca și creația artistică în general, și-a făcut în anii puterii populare un vad fatnic în care puternicul flux al moștenirii muzicale clasice s-a îmbogățit cu alfluenții noi, generații de realitate bogată a patriei socialiste, unde cîntecul este la el acasă, fiind expresia optimismului și sănătății spirituale a poporului. Revoluția culturii, care a descătușat forțe colosale în toate domeniile activității artistice, a creat premisele afirmării multilaterale a muzicii noastre, asigurînd procesul vast al dezvoltării sale, cu rădăcini puternice în adîncul celor mai statonice tradiții naționale și universale. Pe drept cuvînt muzicienii, ca și scriitorii, leagă realizarea izbînzilor lor de grija înțeleaptă a partidului pentru desimele artei, care a devenit un bun popular, de permanenț al ajutor acordat creatorilor în cunoașterea și înțelegerea realităților contemporane pentru a putea reflecta universul de gândire și simțire al omului epocii noastre.

În urmă cu doi ani, în aceeași Sală mică a Palatului, avea loc Conferința pe țară a scriitorilor. Ecoul ei este foarte proaspăt în inimile noastre; timpul trecut a avut darul să ne convingă tot mai mult că acel eveniment a avut rodnice și durabilitate, a influențat în mod foarte pozitiv creația literară originală în ansamblu. Deși le deosebește specificitatea domeniului respectiv, probleme cum sint partințitatea vie a creației, adîncul ei realism, buna cunoaștere a realităților care o inspiră, caracterul profund popular, căutările artistice inovatoare sînt lucruri care ne preocupă și pe noi, ca și pe muzicienii, în cel mai înalt grad. Nu poate fi mulțumire mai mare pentru un muzician al timpului nostru decît ca în opera lui iubitorul de muzică, fărur al noii orînduirii, să recunoască propria sa viață spirituală, propriile sale aspirații, care se inscriu în estetic socialist.

Conferințele salutare Central al Partidului Muncitoresc Român, tovarășul Emil Budnăraș adresa muzicienilor acest îndemn: „De la creatorii de muzică, oamenii muncii așteaptă astăzi lucrări de înaltă valoare artistică în care să regăsească imaginea vremurilor pe care le trăiesc, lupta victorioasă a noului împotriva vechiului, bucuria de viață, patriotismul lor înflăcărat, întregul univers spiri-

tual al constructorilor socialismului — sursă inepuizabilă de inspirație pentru orice artist...” Iată imaginea concentrată a unui întreg program de îndrumare ideologic-estetică pe care partidul nostru îl pune la îndemina făuritorilor de valori muzicale contemporane; împănirea lui este o datorie nobilă. Scriitorul și compozitorul sînt individualități apropiate nu numai pentru că acționează deopotrivă, creator, în perimetrul larg al artei naționale; ei sînt în același timp colaboratori apropiați, creația lor

se întrepătrunde și se completează nemijlocit, reciproc, prin faptul că ei logodesc poezia cu cîntecul, dînd glas însuleșit cu care poporul îndeplinește marile sarcini ale construcției socialiste. Ne dăm seama că pe viitor acest dialog artistic necesar trebuie să aibă o mai mare pregnanță, să fie mai bogat în eficientă. Cîntecul conjugat cu poezia se bucură din belșug de preluirea maselor largi; este de datorie noastră să găsim, împreună, noi soluții, mai eficace, pentru ca această colaborare între poet și

compozitor să aibă în viitor roade mai bogate, mai durabile. Dragostea pentru cîntec și cuvîntul inspirat a caracterizat poporul nostru întotdeauna; el a creat de-a lungul existenței sale milenare nenumărate valori de artă populară, folclorul, fără ale cărui izvoare n-ar fi fost posibile luminoasele tralecte pe care le-au înscris în conștiința omenirii Enescu și Eminescu. Este o datorie a noastră să ne hrănim și pe mai departe creația din aceste binecuvîntate izvoare; ca și în literatură, și în muzică seva

folclorică absorbită din pămîntul natal îi dă artelor vitalitate și robustețe, o ferestre de pericolele răzicirilor șterite, o face aptă de a exprima dinamica mișcare a timpului, marile idealuri ale oamenilor. Cu conștiința acestor adevăruri, o felicităm pe colega noastră, Muzica, urîndu-i succese care să crească tot mai mult pe scara valorilor, spre a aduce un aport mereu sporit în concertul armonios al artelor din patria noastră, menit să îmbogățească zestrea culturii socialiste.

Fotografia :
EDMUND HOFER
Hunedoara

VIRGIL ARDELEANU
PUNCTE DE VEDERE

INTENTIE SI MODALITATE

Gazeta literară are meritul de a fi înfițat o nouă discuție, de astă dată despre unele probleme ale romanului, mai precis, despre diversele modalități ale romanului. Cele cîteva imerxenții (Mihai Novicov, *Epical în roman*, nr. 43, Mihai Galiță: *Modalități ale romanului*, nr. 46 și Lucian Raicu: *Romanul și ezura epicală*, nr. 49) încă nu s-au soldat cu observații sintetice, „definitive”, dar o idee a fost subliniată totuși cu fermitate, și anume: toate formulele de roman sint la fel de bune sau inoportune, succesul sau eșecul unui romanizer neputînd fi explicat, în mod puizibil, numai prin reteriri în modalitatea aleasă de scriitor. Evident, ideea nu beneficiază de atributele imedietului, dar faptul că a fost luată în discuție, în ultimul timp, dovedește că ea mai este ignorată uneori, alt de prozatori cit și de critici. Se pot înțeli cazuri cînd autorii mizează mai puțin pe un anume conținut, atenția lor fiind canalizată spre experimentarea uneia sau mai multor formule. După cum poate fi remarcat și predilecția unor critici pentru o modalitate oarecare, apreciată de ei ca fiind înzestrată, aprioric, cu cele mai propice însușiri în reflectarea plenară a realității contemporane. Spre exemplificare poate fi citată opinia tovarășului Mihai Novicov, care, deși spune că „un scriitor talentat, folosind orice modalitate a prozei, poate realiza lucrări interesante”, consideră totuși superioare acele cărți unde epical (înțeles limitat, doar ca naratiune densă, după cum bine observă Lucian Raicu) constituie însăși baza lor. Situndu-se pe această platformă, criticul respinge, de pildă, cel puțin jumătate din *Risipiitorii* lui Marin Preda, argumentînd că numeroasele reflecții ale protagoniștilor în acțiunea pe loc, nu aduc nici un element în cunoașterea lor. Exemplele pot fi înmulțite, însă, deocîndată, mă opresc aici. O întrebare se impune: cum se face că din moment ce știm cu toții că importanța unei opere rezidă, în primul rînd, în conținutul ei ideologic-estetic, să ajungem totuși creatorii și criticii, să „uităm” uneori acest postulat, și să afirmăm, mai mult sau mai puțin explicit, supremația modalității? La scriitorii, mai ales la cei tineri acest lucru se explică de cele mai multe ori prin dorința lor, lăudabilă desigur, de a căuta noul, de a sparge tiparele. Dar noul, (este un adevăr ce nu mai trebuie demonstrat), nu poate consta numai în descoperirea sau redescoperirea unei formule de proză, care oricum se situează mai mult în rîndul elementelor de ordin tehnic, ci mai ales în investigarea profundă a principalelor domenii de activitate ale omului din zilele noastre, în dezvoltarea trăsăturilor sale

specifice. De aceea oricî de entuziasmați am fi de faptul că Teodor Mazilu experimentează în ultimul său roman o sumă impresionantă de procedee artistice, nu putem totuși să nu observăm că ele nu au întotdeauna un echivalent în planul conținutului. Bineînțeles în *Aestea zile și aceste nopți* există destule pagini bune, unde vicile din mentalitatea unor contemporani sînt veridic demascate. Din nefericire, tîrîndul prozator este alt de pornit împotriva reilor — mai bine zis vrea să le sancționeze — și de variat, adică folosind aproape tot arsenalul satirei — încît le vede peste tot și le dă astfel o amploare nejustificată ce creează discrepanțe vizibile între imaginea artistică și obiectul reflectat. Așa se face că ofensiva elementelor sociale, înaintate pe planul moral, e mai mult decît palid prezentată și că defectele individualismului, iau proporții alarmante. Asupra acestor carente, deosebit de minime, care duc în fond la o oglindire neobiectivă a realității, prozatorul ar trebui să mediteze cu seriozitate.

Cît îi privește pe critici care se declară adepții unor anumite modalități, nu s-ar putea spune că ei și-au făcut din aceasta un crez teoretic. Uneori ei resping unele formule epice, lăra a aduce o argumentație solidă, dînd impresia ca ignorează specificul cărții comentate, legăturile intime dintre intenția scriitorului și modalitatea operelor în discuție. Cînd Mihai Novicov, bunăoară, trece la index partea „reflexivă” a *Risipiitorilor*, el nu demonstrează altă ce este un propagator al epicii pur, cit faptul că i-a scăpat scopul urmărit de Marin Preda, acela de a iace o monografie spirituală, realizată, corespunzător, mai puțin în cadrele unei naratiuni grele de fapt, cit indeosebi prin discuții și soliloquii. Cu ajutorul cîtorva categorii umane, prozatorul a ajuns la reprezentarea caledioscopică a societății noastre, la prezentarea unor dîntre principalele aspecte politice, ideologice și morale caracteristice timpului. Faptul a fost posibil, printre altele, intrucit autorul și-a propus, înainte de tot, o reflectare, az zice, „analitică” a realității. Dincolo de fenomenul în sine pe el îl interesează îndeosebi semnificațiile acestuia urmărite și în implicațiile de ordin psihologic. Eroii acționează, sint angrenați efectiv în producție dar nu se insistă prea mult într-o astfel de direcție. Marin Preda are în vedere mai ales reacția intimă a omului față de evenimente, atitudinea lui etică. De aici și locul dominant acordat în roman momentelor de analiză. De aici, cu alte cuvinte, lipsa unei clasice desigur narative. În ultimă instanță, cartea ne apare ca o suită de prețete analitice cu o continuare nu întotdeauna sesizabilă. E firesc deci ca acțiunea să prezinte numeroase intreruperi și aparente disproporții în întinderea ca timp a anumitor elemente fabularii. Totuși romanul dă impresia unui ansamblu armonios. În ce constă unitatea lui, cum a fost posibil ca situații și personaje extrem de eterogene să luizeze creînd această impresie unică? Răspunsul — plasat doar pe planul tehnic al măiestriei — îl găsim îndată ce ne referim la temeinica experiență artistică a scriitorului. Dar cu aceasta n-am spus încă prea mult. Căci tehnica s-ar fi exercitat desigur în gol dacă Marin Preda n-ar fi subordonat-o unei vizuni cu adevărat contemporane, dacă n-ar fi fost pus în lumină de intențiile (materializate în cea mai mare parte) teoretice și chiar polemice ce-au stat la baza romanului. Vizunea și intențiile amintite s-au concretizat în contextul unor dezbateri care, indiferent de relațiile dintre destine, au contribuit, prin suprapunerea sau caracterul lor contrastant, la realizarea unei autentice monografii spirituale a omului contemporan.

Un bun exemplu de corespondență între intenție și modalitate oleră și *Pădurea nebură*, roman în care Zaharia Stancu continuă destulul lui Darie, început în *Desculț* și urmărit apoi în *Florile pămîntului și locul cu moartea*. Faptul că și această naratiune nu se încheie printr-un final evident, acreditează, cred, concluzia că avem de a face cu o ciclu deschis, cu vaste posibilități de îmbogățire. Făcînd o asemenea aserțiune nu am în vedere numai ordinea cronologică privind povestirea vieții eroiului, ajunsă abia în pragul maturității, ci mai ales decoul înedit al fiecărei noi piese componente, mediu social mereu schimbat. Urmărînd destînlul protagoniștilor, scriitorul intenționează de fapt elaborarea unei ample fresce a societății noastre dînt-un trecut nu prea îndepărtat. Pînă acum avem romanul tragic răscăleat fărănăst de la începutul secolului (*Desculț*), romanul primului război mondial, în cîteva din aspectele sale mai puțin cunoscute (*Jocul cu moartea*) și, în parte, acela al provinciei (*Pădurea nebură*). Zaharia Stancu își realizează intenția prin intermediul unui singur personaj.

(Continuare în pagina 7)

(Continuarea în pagina 7)

SERBAN CIOCULESCU

UN MESAJ LIRIC UMANIST

La începuturile vorbirii înlănuite ritmic, și cadentă, pentru căutări sacre sau profane, întovărășite de instrumente muzicale și de jocuri, întrevedem originea lirismului: marile bucurii sau mîhniri obștești, precum și zilele faste, ciclice, ale muncilor agricole, sărbătorile de întreaga comunitate. Lucrare anonimă, sau incredințată celor mai dotai, la început orală, dar transmisă din generație în generație și succesiv îmbogățită pînă la a atingerea înaltelei trepte artistice, poezia a fost a poporului, atît prin genăză, cit și prin destinație, cauza și finalitatea cîntecului identificîndu-se oarecum.

Cele mai grandioase izbucniri lirice din inșiși poemele omice ori pîndarice sau din cărțile profetilor, au fost acele threnos-uri prin care autorii lor, dînd glas marilor dureri obștești, reîntreguau poezia în funcția ei originară. Literatura noastră cea veche cunoaște un singur exemplu de această factură: plîngerea Inorogului în Istoria ieroglifică (1705) a lui Dimitrie Cantemir. Reversurile triste ale destinului l-au îndemnat pe autor să convoace universul întreg, la plîngerea „sorții” lui. Ideea

uneori nedibaclului adaptor din 1927, Em. C. Grigoras, de a izola, spre a transpune în versuri libere, într-o Elegie, acest gigantic threnos, n-a fost greșită. Nefericirea lui Cantemir cheamă catastrofe cosmice dilatate la înfîinț, începînd cu dispariția vieții de pe planeta noastră, propagîndu-se la sistemul nostru planetar și apoi la toate lumile astrale, ca pentru întoarcerea la haosul primordial din care obrysiera. Nu este totul poezie în această lungă „elegie” dar este desigur iniția expresie delirantă a individualismului, în pragul vechii noastre literaturii personale, cu un secol și mai bine înainte de pătrunderea romanismului la noi. Într-un în minte toate acestea și încerc să depășez izvoarele cele mai îndepărtate ale lirismului românesc, stimulat de o carte de versuri contemporane: Oglinzi.

Poezia lui Demostene Botez și-a găsit după Eliberare, limanul căutării sacre, dintotdeauna pasională, a omului. Cu excepția înfîinții culgerii, Floarea Pămîntului (precedată de placheta Muzii), (1918), străbătută de un delicat și proaspăt intimism, toată lirica, de peste patruzeci de ani a poetului, începînd cu *Povestea omului* (1923), este închinată descifrării sensului existen-

ței umane și năzuiește către consonanța morală cu fiecare om și cu omenirea îndeosebi. Poemul cu care Demostene Botez își deschide recentul volum, *Oglinzi* (Editura pentru Literatură, 1963), dobîndește o semnificație programatică, prin învîlțita gospodarului către tot trecătorul de a-și alina selea la înfîința din poarta lui. „Pînă la mine te aduc de mină, / Ori de unde vii, din care zări, / Drumuri mult umblate și cărări, / Că la poarta mea e o fîntînă, / Apa ei e din pămînt de-aici, / Pură în căușul minii mele, / Vara beau din ea și iurturile, / Și iutului pui de rînduiești”. (Cîntor).

Nu este un neoromanticism, prin grîja purtată și pășărilor. Omului singur îi este rezervat căușul cald al minii, în locul buzui melancolic a găleții. Omului, căutat pretutîndeni, pe toate căile vieții, pentru a-i mulțumi pentru fiecare Primăvară nouă.

Umanismul, definit în sensul concepției socialiste, ca expresie a înfrățiții oamenilor de prelucindeni, are la rădăcinile lui revolta împotriva învrăbirilor sistematice, întreprinse și provocate în trecut de orînduirile bazate pe exploatare. Poetul împărălăsește orărea lumii socialiste față de uriașele hecatombe omenitești din tot decursul acestei istorii a omenirii și din expe-

Din inițiativa Uniunii Scriitorilor din R.P.R., în colaborare cu Casa centrală a creației populare, a avut loc la Bacău, în zilele de 14, 15 și 16 decembrie, o consfătuire a cercurilor literare din Moldova...

La sfârșitul primei zile a Consfătuirii a avut loc cîntatul tovarășesc Gheorghe Roșu, membru al C.C. al P.M.R., prim-secretar al Comitetului regional P.M.R., care a făcut o amplă expunere privitoare la sarcinile muncii de îndrumare ideologică și politică a tinerilor scriitori...

În cadrul Consfătuirii s-au prezentat informări asupra activității literare de amatori din regiunile respective, iar din partea Biroului Uniunii Scriitorilor din R.P.R. un referat orientativ în jur de tov. Pop Simion, secretar al Uniunii Scriitorilor...

În ziua de 15 decembrie a avut loc sesiunea de genuri de creație, în cadrul căreia s-au analizat lucrările ale membrilor cercurilor literare. Seminariile au fost conduse de scriitorii Marceș Bredașu, Pop Simion, Al. I. Ghilia, Mihai Dragomir, Paul Everac, N. Stăian, D. Ignea, Ion Istrati, Corneliu Leu ș.a. În după amiaza zilei de duminică cei 150 de membri ai cercurilor literare din Moldova...

În referate și discuții au fost abordate o serie de probleme importante ale mișcării literare de amatori, accentuându-se asupra importanței deosebite pe care o prezintă pentru literatura de mîine activitatea din cercurile literare — adevărate școli de creație în care tinerii cu dragoste de literatură învață să observe realitatea, să-și formeze un stil propriu de exprimare artistică...

prindu-se asupra unor realizări remarcabile înregistrate de activitatea cercurilor literare din regiuni, s-au referit totodată și la unele fenomene negative, la unele deficiențe din viața cercurilor, de natură să stîmbească acțiunea de creștere și formare a celor mai tinere cadre scriitoricești...

În continuare, dezbaterile s-au preocupat de problemele vieții, ale îndrumării concrete desfășurate în cadrul lor. Cu mai multă exigență și răspundere ar trebui analizate perspectivele de dezvoltare pe care le au membrii cercurilor...

O altă tendință combătută în cadrul discuțiilor a fost aceea a imitației stilului scriitorilor consacrați. Unii dintre începătorii socotesc că mîngăie „suces sigur” compunînd în maniera unor formule artistice a căror valabilitate a fost confirmată de viața literară uitînd că în artă o condiție esențială a valorii este personalitatea...

De-a lungul anului care a trecut, semnătura lui Marin Preda se putea întîlni, cu o frecvență uneori săptămînală, în paginile Săptămînalului literar, în paginile săptămînalului „Săptămîna” și în cele ale săptămînalului „Săptămîna”. Într-o scrisoare adresată lui Marin Preda, în care se vorbește despre unele probleme de etică contemporană...

Reportajele lui Marin Preda. Navele Reconștină de Grigore Beuran, publicată în ultimele numere ale revistei Tribuna (48-50/1963) sugerează — în jurul său — o anumită similitudine în activitatea prozatorului cuțian, o anumită maturizare a mijloacelor artistice, dar, din păcate, nu izbutește să susțină pînă la capăt ritmul dramatic...

cunoașterii aprofundate a noulor realități sociale. Cunoașterea superficială a realității, s-a arătat în cadrul dezbaterilor, generează apariția a celor compuneri șablon, idilice sau schematice, lipsite de autenticitatea pe care le-ar fi dat-o contactul cu viața...

În ceea ce privește îndrumarea cercurilor literare, s-a arătat că aici își dau concursul un număr mare de factori, de la gazetele de uzină, ziarul din regiune, la revistele centrale, factori a căror acțiune ar trebui să se exercite încă și mai din plin deocînd acum...

Consfătuirea interregională a cercurilor literare din Moldova — precedată de consfătuirea similară care a avut loc anul trecut la Lișcova — se înscrie în seria de acțiuni a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor...

Platitudinea, pretutindeni supărătoare, sare în ochi — devenind insuportabilă — în comentariul poeziei lirice; poezia fiind, între altele, o redescoperire a esențelor și a purității originare, adică exact inversul locului comun...

Promis une nerealizată. Navele Reconștină de Grigore Beuran, publicată în ultimele numere ale revistei Tribuna (48-50/1963) sugerează — în jurul său — o anumită similitudine în activitatea prozatorului cuțian...

Critica și locurile comune. Platitudinea, pretutindeni supărătoare, sare în ochi — devenind insuportabilă — în comentariul poeziei lirice...

Cu privire la C. Conachi, de la a cărui naștere s-au împlinit nu de mult 185 de ani, s-au perpetuat multă vreme tot felul de opinii deformante.

Considerat pînă și de manualele și antologiile destinate școlilor drept un poet senzual, cîntăreț al dulceașilor de alcool — Conachi rămînea pentru cei mai mulți un scriitor minor, așezat pe undeva la începuturile literaturii romine din secolul al XIX-lea.

Contemporan cu Văcăreștii, urmașii și continuatorii lui Matei Milin, C. Conachi se întreprinde organic prin înțelegerea sa activitate în glorioasă pleiadă de scriitori genozos, care, la sfârșitul secolului al XVIII-lea au pus piatra de temelie a literaturii romine moderne.

Costachi Conachi contribuie la lăclirea poeziei, la umanizarea ei, introducînd în actual poezia cultului omului cu sentimentalitatea lui chinată de incertitudinile dragostei, explorînd zone inedite ale limbajului și introducînd în lirică teme cu puternice rezonanțe, încercînd totodată — nu pentru prima oară — cum spunea autorul prefeței la recenta ediție (Alexandru Teodorescu) — întocmirea unui manual de versificație, pentru cel al lui D. Eustafievici și Lenchița Văcăreșcu, și deși mai puțin erudit, totuși, mai bine organizat, mai metodic.

zarea poeziei, la umanizarea ei, introducînd în actual poezia cultului omului cu sentimentalitatea lui chinată de incertitudinile dragostei, explorînd zone inedite ale limbajului și introducînd în lirică teme cu puternice rezonanțe...

Deși ar putea părea paradoxal la un poet care adeseori nu ezită a-și etala numele nobil, susceptibile de o eroare de genul „Amorul din prietenești”, dar nici dau un ban măcar pe molitile unui drac (Călugărul mîlnoș), dar „lumea este o școală”, / Uned om pre om se înșală (Toată lumea

ne, ca să aște totată lumea despre ce s'ar vorbi. Realizată? Nu se lasă așteptat! Cineva se poate întreba, de pildă, cine e „morțuț” dintr-o poezie a lui Benic, Lucian Velei și I. Ibrănescu...

O poetă. Ultimul un poezic a impus atenție generală încă o serie de nume noi, susceptibile de o eroare de genul „Amorul din prietenești”, dar nici dau un ban măcar pe molitile unui drac (Călugărul mîlnoș), dar „lumea este o școală”, / Uned om pre om se înșală (Toată lumea

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

CRONICA LITERARĂ PIETON IN CUBA DE POP SIMION

Dacă însemnările despre Cuba ale lui Titus Popovici izvorăsc din cugetarea unui observator moral, la cele ale lui Al. Ivan Ghilia se structurilează într-un eseu liric, înaripat de fantezie și speculație, reportajele lui Pop Simion — al treilea scriitor român care a scris despre revoluția cubană (Pieton în Cuba) se bazează pe explorarea evenimentului, depășind sfera consemnării jurnalistice prin descrierea nuanțată și concentrată epică...

Cred că valoarea acestui volum vine tocmai din voiața autorului de a face o cronică a străzii, evîntînd astfel generalitățile patetice. Pop Simion realizează un reportaj în adevăratul înțeles al genului, înobilindu-l doar, cum am spus, prin virtuțile ce țin de ordinul epicii propriizării. Față de însemnările anterioare despre revoluția cubană are, astfel, avantajul observației concrete al relațiilor ce pătrăzesc singele celei mai recente istorii, cum se spune Bogza.

Într-un climat revoluționar al Cubei, prozatorul asistă, mai întâi, la o demonstrație sportivă, admirînd efortul de a disciplina firile erupțive, născute din încercările singelui african cu cel hispanic. Întreaga descriere este plină de simpatie, revine asupra impresiilor inițiale, apează la formula blestemului argeșean pentru a-și exprima colorat indignarea față de un vînzător de „vînzător de patrie”: „Fie-ți vulnerabil călăul, ca cel al lui Ahile din vechime, uralele ce îți sună din cîndra în urechi transformă-se în valurile unor nedormite regrete, care să-ți poarte epava, fără busolă, noroc, cârmă, pe mările moarte ale înșugurării; doliarii care îți se dau drept răspuns să pînăscă gazzani, să-și roadă tînetele înset, negrăbiți, cu dinții subțiri ai beției și destrăbălării”.

lucru și obiecte, trece prin ele ca prin siclii. Trăiește doar soarele, e ora lui, își permite oripă, încă deasupra câmpurilor petrificate. Această epocă (Cimpuri de bananieri), alături de Fantezie cubană — scurte secvențe, instanțane de viață — se par cele care talentul prozatorului s-a fixat mai bine în care intuiția peisajului și observarea gesturilor umane capătă o expresie mai nuanțată, în notația realistă. Pop Simion are aici, o percepție exactă a destinului omului rezistent în fața visciștinului climi. Într-un decor dezolat, carbonizat, ochii pătrunzător observă efortul uman, voiața de a înfrînge o tradiție. Gestul lui Jesus Padilla, individul care vrea să-și răscumpere prin muncă o greșală, capătă, deodată, semnificații de simbol, indicînd o altitudine morală nouă, un semn al transformării pe planul conștiinței. Mai mult decît în zeci de pagini răsunătoare, reportajul și intuit și a sugerat forța revoluției, implicățiile ei adînci. Vitalitatea unei mișcări sociale se poate recunoaște în sferile cele mai îndepărtate ale existenței în efectele morale, în modul în care se înfrînge sau se dezvoltă o tradiție. Intuind acest adevăr fundamental, reportajul caută să descifreze, în agitația străzii, în deservințele obscure, forța regeneratoare a revoluției. Observînd lucrurile aspre ale copilor din cartierul Camagüey (Pielea de salamandrilă), descoperă relexul schimbărilor de ordin social, într-un univers al cîndrilor și al deplînsului sincerității.

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

Pe un teren solid de literatură se găsește prozatorul în La Muș, Mușii albaștri și Bănuțul și legenda. În primul capitol citat, el arată cu o bogată înțelegere ocuparea pentru reducerea lemei cubane, care trecu la o condiție nedemnă de existență...

mirosind turbător a flintă lubită. Cincu lui Ouleață, vechi ca a-dincu lumii, larg și aspru, răvășindu-i sufletul și trezindu-i gândurile de sălbăcie, îi scoase lui Mohreanu un gemăt înăbușit. Fața lui alba, ca de înecac, ochii acucurii, pălunzătorii, cu privirea întunecată, se legănau în ochii Vetinei.

Unit, convoiul porni iarăși pe drumul măturat de vântul cimpiei. Înaintea serii, când erau la vreo zece kilometri de Brăila, strămutații se opri la stînga pe un drum de țară lăsat în șoseaua ce duce la și mai departe la Fetești. Vadul Oii pe unde se trece cu podul în Dobrogea.

Vetina se sărută cu toată lumea. Când ajunse să-și ia rămas bun și de la Mohreanu, îl întrebă, ferindu-se să-l audă cineva:

— În noaptea asta unde înnoptai, Neculai?

— El dădu numele unui sat.

Tu să stai trează, zise Vetina. E să-l aștepți pe frate-miu Neicu, cu căruța. Eu pentru tine mi-am lăsat căruța la Brăila.

Orașu, se vedea în dreapta — o îngrămădire de acoperișuri de zinc, caseuri de fabrici și turnuri de biserică, cu cupolele lucind ca poleițe de aur. Copiii se ridicaseră în picioare în căruțe, tulburăți de zăuța orășului în care nu pătrunseră niciodată și pe lângă care se auzeau acum într-o atingere ireală, fantasmă.

La popasul de noapte, plînd cîțiva lei de căruță, fură primiți în

— Du-te, Neculai, și dîseară ne găsim iar. După ce dau orzul mă sîu cu Neicu în căruță și vă lau urma. O să mă (tu după voi tot la distanță de două sate.

— Și așa de-acasă? întrebă Mohreanu.

— Trei zile pot să fac tot ce-mi poftiște rîzina. Pe urmă o să mă întorc la Berechet. Dar astea trei zile nu vreau să mă gîndesc că există pe lume.

— Țăică, zise Neicu, or să vină oamenii.

— Da, da, duceți-vă.

Neicu suieră scurt și caii porniră în trap.

La căderea nopții se întiniră din nou la o circumă de țară, unde mincau și niște găzari. Vetina strălucia ca oul de Paști, și Mohreanu înțelese că primise preț bun pe orz. Pe Neicu îl puseră să doarmă în grajd, lângă cai, ei se culcară în coșul căruții. Un ploș urias, semănînd cu acela de lângă căsuța lui Che Andrei, se clătina în întuneric. Departe de Dunăre, în Bărăgan, primăvara de-abia începuse și era friguroasă. Mirocea a păcură de la căruțele găzarilor. Vetina privea în cerul negru și rontăia roșcove. Cumpărase de la Brăila o banită de roșcove, două băniți de orez și un butoiș cu ulei de măsline.

— Neculai, șopti ea, și omul se înfioră tare-aș merge și eu cu tine la Dobrogea. Of, ce l-aș da dracului pe Berechet. Ai, ce zici Neculai?

— Zic să mergi.

coșul căruții. Înținericului îi făcea de bătat să-l fie frică și vorbea cu caii să se liniștească. Vetina tăcea. „Țăică și dezmatăta”, o înjură el în gînd. Toași, undeva în adîncul sufletului, un sentiment neduslușit, de milă și amarăciune, îl făcu să-o căinească. „Săraca inima ei”, își spu-se băiatul — și se răsuși spre cal, cu barbia în piept, ca să-și ferească fața de bataia ploii.

Vineri — ziua cînd Neculai Mohreanu trebuia să se vadă pentru ultima oară cu Vetina — convoiul se țiri toată dimineața pe un drum pătător, paralel cu albia unui riu. Vremea se închisese a ploaie, pe riu curgeau șloari, mizeriile se plîngeau de dureri de șale, bărbații fumau pe lângă căruțe.

După ora zece făcîră un popas pe neașteptate. Vaca lui Titu Sorici, leagă de vergeaua de la spatele căruții, scăpă din funie, și alergară după ea, vreau kilometru. Ca să-o prindă, au trebuit să-o abată spre o îngrăditură de sîrmă ghimpată de la niște vii. Trei colți ruginiți i-au sfîșiat carnea pe piept.

În timpul acestui popas, Alexandru Căpăluș, rămas la căruță, s-a lungit alături de Neculai Mohreanu să tragă un pul de somn. Pe cînd așipise frate-su Dumitru, împreună cu Che Andrei îi boiră fața cu niște vopsea roșie. Oamenii se strînseseră în jurul lor să ridă.

— Ce-aveți, frate-miu, întrebă Alexandru, sculîndu-se, ați înnebunit?

— Jandarmul e prezent peste tot unde e nevoie de el.

Bulinaru făcu doi pași spre el, scrișîndu-și cizmele. Privea încruntat, diagonala îi strîngea ca în arc mijlocul frav.

— Unde-ai dormit azi noapte, Che Andrei?

— Cu oamenii. Sintem strămutați... Știiți dumneavoastră.

— Scurt, îl întrerupse Bulinaru, unde-ai dormit?

— În han la Cuca.

— Cum dovedesti?

— Așa, așa, întări roșcovanul. Probele!

— Păi... să vă spună și ei. Spune, nea Barbule.

— Ce să zic? Tu nu vezi că ne la ca pe hoți?!

— S-au spart trei prăvălii azi noapte, zise roșcovanul. Și toate trei sînt în drumul pe care-ai venit voi.

Strămutații încrămășiră. Bulinaru privea grupul cu ochi mici.

— Tu, așa cu fața bojită!

— Neculai Mohreanu, își spuse omul numele.

— Ai o fată de iscoadă, față de om nedormit.

— Așa-l de felul lui, vorbi Sorici. Cumnată-su, Petrea Dună din Plătărești, zice că are fața ca de înecat. E om sărac.

— Tot la Cuca ai dormit? urmă Bulinaru, cu ochii la Mohreanu.

— Eu...

— Da, tu! Țipă Bulinaru — și se întoarse spre Dumitru Căpăluș, cel mai tînar din grup și, prin urmare, cel mai ușor de înfricoșat: zi, l-ai văzut pe asta, pe Mohreanu, azi noapte, la Cuca?

Dumitru se trase îndărăt, înspălmîntat.

— Toată lumea afară, porunci Bulinaru. Rămîne aici Mohreanu și asta... bubocul.

— E fecioru-meu, zise bătrînul Barbu. E tînar și necopt, are bube dulci.

— Ți-l vindec eu.

— E păcat de Dumnezeu, domn' sublocotenent, continuă bătrînul, A-veți pămînt la Dobrogea.

— Da' de ăia cu prăvăliile jefuite nu-i păcat?!

— Băiatul meu nu știe nimic. Vă spun eu: Mohreanu n-a fost la Cuca.

Strămutații îl priviră îngroziiți.

— Neculai! scînci bătrînul.

— N-am fost, am fost la o ibovnică, recunoscu Mohreanu. Două nopți la rînd m-am întîlnit cu ea. Nu sint hot.

Mohreanu fu reținut, ceilalți se întoarseră la convoi. Dar nimeni nu se mișcă din loc. Ședea în uliță, lângă căruțe și asteptau. La bătrînul Căpăluș se uitau dușmănos, cu ură. Che Andrei care avea rogojina în căruța lui o luă și o mută la Sorici.

— Costache, îl strigă Barbu Căpăluș, dar Che Andrei scupă cu scîrbă.

După un ceas, Bulinaru, însoțit de plutonier și de roșcovanul în haine de dimie, ieșiră să meargă la masă. Strămutații se apropiară cu capetele descoperite. Bulinaru îi privi pe sub sprincenele spălăcite, își potrivî chipul cu calotă înaltă și-i sfîșî să-și vadă de drum.

— Dom'sublocotenent, am plecat cu toții, trebuie să ajungem cu toții.

— Hai, cărați-vă! se supără roșcovanul. Dacă vă găsește tot aici cînd mă întorc, vă amendez pentru bălgile din fața primăriei.

— Are copil, domnule, zise Che Andrei. Ce se face băiețușul ăla fără tată?

— Meseria mea, zise Bulinaru, e să-i dau în git pe hoți, nu să-ngrîțesc de copiii lor.

După plecarea lui Bulinaru, strămutații încercară să se apropie de fereastra camerei unde era închis Mohreanu. Santinelele, închinînd închinătoarele, îi somară să se depărteze.

— Camarade, încercă Che Andrei să-l imbuneze pe-un soldat, am făcut războiul...

— Nu e voie. Ordin.

— Atunci stăm aici pînă-i dați drumul, mama mă-sii. Nu vă lăsam să-i tăbăciți pielea.

— La noapte dom' sublocotenent

de jandarmi. În fața primăriei trebuia să oprească; bărbații primăriei ordina să coboare.

Cu biciele pe braț, călcînd anevole, oamenii se adunară în grup lângă gardul dat cu var. Se deschise o fereastră și un sublocotenent în capul gol porunci călăreților să controleze în căruțe. Soldații descălecară, împinseră mizeriile în drum și începură să răvășească prin lucruri. Șoava lui Ouleață, văzînd cum îl aruncă plutonierul copaia, ceaul și coșul cu primeneală, începu să țipe. Un soldat o atînce cu palma peste buci.

— Nu fă pe proasta că dai de dracu!

Bărbații fură chemați în primărie. Înăuntru, dădură peste un civil în haine de dimie, roșcovan, care avea un neg puros pe buza de sus, și peste ofițerul care ordonase percheziția. Pe ofițer, Che Andrei îl recunoscu imediat: era sublocotenentul pe care îl înfîlînse în circumăma lui Fănică Măxineanu, cînd făcuseră actele pentru vînzarea casei.

— Dom'sublocotenent Eugen Bulinaru! exclamă el, bucuros. Să trăiți! Che Andrei, fost prizonier la Ierusalim. V-am văzut la Plătărești.

— Jandarmul e prezent peste tot unde e nevoie de el.

Bulinaru făcu doi pași spre el, scrișîndu-și cizmele. Privea încruntat, diagonala îi strîngea ca în arc mijlocul frav.

— Unde-ai dormit azi noapte, Che Andrei?

— Cu oamenii. Sintem strămutați... Știiți dumneavoastră.

— Scurt, îl întrerupse Bulinaru, unde-ai dormit?

— În han la Cuca.

— Cum dovedesti?

— Așa, așa, întări roșcovanul. Probele!

— Păi... să vă spună și ei. Spune, nea Barbule.

— Ce să zic? Tu nu vezi că ne la ca pe hoți?!

— S-au spart trei prăvălii azi noapte, zise roșcovanul. Și toate trei sînt în drumul pe care-ai venit voi.

Strămutații încrămășiră. Bulinaru privea grupul cu ochi mici.

— Tu, așa cu fața bojită!

— Neculai Mohreanu, își spuse omul numele.

— Ai o fată de iscoadă, față de om nedormit.

— Așa-l de felul lui, vorbi Sorici. Cumnată-su, Petrea Dună din Plătărești, zice că are fața ca de înecat. E om sărac.

— Tot la Cuca ai dormit? urmă Bulinaru, cu ochii la Mohreanu.

— Eu...

— Da, tu! Țipă Bulinaru — și se întoarse spre Dumitru Căpăluș, cel mai tînar din grup și, prin urmare, cel mai ușor de înfricoșat: zi, l-ai văzut pe asta, pe Mohreanu, azi noapte, la Cuca?

Dumitru se trase îndărăt, înspălmîntat.

— Toată lumea afară, porunci Bulinaru. Rămîne aici Mohreanu și asta... bubocul.

— E fecioru-meu, zise bătrînul Barbu. E tînar și necopt, are bube dulci.

— Ți-l vindec eu.

— E păcat de Dumnezeu, domn' sublocotenent, continuă bătrînul, A-veți pămînt la Dobrogea.

— Da' de ăia cu prăvăliile jefuite nu-i păcat?!

— Băiatul meu nu știe nimic. Vă spun eu: Mohreanu n-a fost la Cuca.

Strămutații îl priviră îngroziiți.

— Neculai! scînci bătrînul.

— N-am fost, am fost la o ibovnică, recunoscu Mohreanu. Două nopți la rînd m-am întîlnit cu ea. Nu sint hot.

Mohreanu fu reținut, ceilalți se întoarseră la convoi. Dar nimeni nu se mișcă din loc. Ședea în uliță, lângă căruțe și asteptau. La bătrînul Căpăluș se uitau dușmănos, cu ură. Che Andrei care avea rogojina în căruța lui o luă și o mută la Sorici.

— Costache, îl strigă Barbu Căpăluș, dar Che Andrei scupă cu scîrbă.

După un ceas, Bulinaru, însoțit de plutonier și de roșcovanul în haine de dimie, ieșiră să meargă la masă. Strămutații se apropiară cu capetele descoperite. Bulinaru îi privi pe sub sprincenele spălăcite, își potrivî chipul cu calotă înaltă și-i sfîșî să-și vadă de drum.

— Dom'sublocotenent, am plecat cu toții, trebuie să ajungem cu toții.

— Hai, cărați-vă! se supără roșcovanul. Dacă vă găsește tot aici cînd mă întorc, vă amendez pentru bălgile din fața primăriei.

— Are copil, domnule, zise Che Andrei. Ce se face băiețușul ăla fără tată?

— Meseria mea, zise Bulinaru, e să-i dau în git pe hoți, nu să-ngrîțesc de copiii lor.

După plecarea lui Bulinaru, strămutații încercară să se apropie de fereastra camerei unde era închis Mohreanu. Santinelele, închinînd închinătoarele, îi somară să se depărteze.

— Camarade, încercă Che Andrei să-l imbuneze pe-un soldat, am făcut războiul...

— Nu e voie. Ordin.

— Atunci stăm aici pînă-i dați drumul, mama mă-sii. Nu vă lăsam să-i tăbăciți pielea.

— La noapte dom' sublocotenent

și transportă la Brăila. moșule. Pierdeti timpul de pomana.

Abia la auzul acestei vești, strămutații înțeleșeră că nenorocirea se abătuse cu adevărat peste ei. Plini de spaimă vrură să afle unde dispăruse Mohreanu în ultimele nopți, dar nici unul din ei, nici Sorici nici Ouleață nu știau să spună ceva precis, pentru că Mohreanu își tănuise plecările.

Se strînseseră cu toții și porniră spre circumă după Bulinaru. Cît lipsiră oamenii, Barbu Căpăluș și feciorii înhămară caii și plecară. Mizeriile din convoi, ocupate să-și hrănească fînici, își dădură seama, abia cînd îi văzură cotind spre șosea, că se fuseseră de cîrd și-și continuau singuri drumul la Dobrogea.

— Duceți-vă, spuse Șoava. Pînă la torcătoarea dracilor să nu vă opriți. Ptiu! Putrezi-v-ar oasele la ocnă.

Veni amlaza, trecu, se apropie seara cu pași de călea și începu să burnițeze. Căruțele oprite în drum pareau înecate în fum. Strămutații, înghesuși pe sub corlăți, priveau fără nădejde cerul acoperit de nori cenușii. Umezeala îi pătrundea la os, dar se temeau să aprindă focuri. Bulinaru, care refuzase să-l primească, întîrzi la circumă. Slette de așteptare, mizeriile, ici-colo, începură să-și biesteme viața. Șoava lui Ouleață o pleznă pe fetița cea mare pentru că intrase cu picioarele goale într-o băltoacă, cineva îi pomeni pe Căpăluș cu înjurături, apoi Vasile Chircan, omul din fruntea convoiului, legă cușca cu păsări la spatele căruții, potrivî hăturile în capul cailor, intră sub rogojină, alături de copii și mină spre șosea.

Încă patru căruțe se înșirară în urma lui.

Dînd colțul primăriei, din mers, oamenii mai aruncau o privire spre fereastra camerei unde era închis Mohreanu.

Acesta, cu pieptul lipit de pervaz, se uita înfricoșat cum strămutații îl părăsesc unul cîte unul. Privind, șoptea, cu buzele uscate, numele fecioru, ca într-un joc straniu. La acuzațiile jandarmilor nu se gîndea, își spunea că lucrurile se vor aranja singure, trebuie să se aranjeze, el nu fusese nimic, fusese doar să se întînească cu Vetina. „De Vetina nu pot să le spun nimic, dacă le spun o tirăsc aici și pe ea și pe Neicu, află Pavel Berechet și face moarte de om”.

Cînd ploaia începu să se îndesească și-l auzi răpăit în burlean, îl văzu și pe Che Andrei trecînd pe sub geam și depărîndu-se spre șoseaua națională. Se gîndi, cutremurat, că în fața primăriei mai rămăseseră doar Sorici cu Ouleață și Ion al lui. „El n-au să plece fără mine”. Se gîndea la oamenii, îi părărea rău că întreg convoiul se destrămase din pricina lui. „Și Vetina m-asteaptă, se gîndi. Acum, Neicu a pornit cu căruța și peste un ceas o să fie lângă troița ăia cu streașină de gîndrilă”. Deodată, auzi o zdruncinătură de căruță, aproape de peretele odăii și avu cîndința că e căruța lui și a lui Sorici. Ascultă atent, apoi se apropie de geam, desprînze ușor cerevelele și se uită după santinelă. N-o zări, încăleacă pervazul și sări în grădina într-un morman de frunze putrede.

Soldatul care se trăsese după colț să se aperse de ploaie, îl văzu și-l strigă să stea. Dar Mohreanu încercă să se arunce peste gard. În clipa următoare răsună o împuscătură și omul se rostogoli la pămînt.

În strunga făcută din trei rogojini, peste drum de primărie, unde intrase să se adăpostească de ploaie, Sorici auzi împuscătura și își încheștă mina în brațul lui Ouleață.

— Santinela... l-a împușcat. Amîndoi se repeziră afară.

Duminică, la două zile după moartea lui Mohreanu, un țaran din satul Merișoru, de pe șoseaua Brăila-Păurel, duchîndu-se să scoată pămînt de lipit, găsi într-o ripă un val de stambă, patru gheme de sfeară de Manilla și o ghiulea de plumb mare cît să încapă în pumn, avînd la unul din capete un inel cu care s-o poți agăța de curea.

Omul lui jururile găsite și se întoarse în sat să le arate jandarmilor. Intre liniile cu vii, întîlni un copil de vreo zece ani, înfășurat într-o scurtă largă.

— Ce e aia? întrebă băiatul a-rîndînd înspre ghiuleaua de plumb?

— Dracu știe? O jucărie. O vrei tu?

Băiatul întinse mina.

— Ia-o. Mai încoale, cînd oi fi mare, s-o topești și să faci din ea gîreuțiți pentru undiță.

Băiatul era Ion Mohreanu. Pierzîndu-l pe țălcă-su, Ion fugise noaptea din căruța lui Sorici și Ouleață și se ducea la Brăila, în oraș, unde nu mai fusese niciodată.

În aceeași noapte strămutații se regăsiră la podul umblător de la Vadul Oii, mai la vale de Fetești. La prima trecere (pe pod încăpeau numai patru căruțe) un cal, atîns cu jordia, nu se știe de cine, sări cu picioarele pe parapet. Barbu Căpăluș se feri să nu-l lovească și alunecă în Dunăre.

Apele l-au scos în zorii zilei într-un petec de prund. Aproape de prund, la doi stînjeni, se ridică malul și începea ținutul Dobrogei.

FĂNUȘ NEAGU

curtea unei circumă. Era nor și așternură rogojinile sub șopron.

Mohreanu își dădu copilul în grija nevastăi lui Ouleață, se furișă în drum, cu ciomagul subsoară și se trînti în șanț, la marginea satului, lângă o piatră kilometrică. Cînd auzi bataia căruții lui Berechet, un val de căldură îi inundă trupul.

Urcă pe ieagă, alături de Neicu, și peste două ceasuri se întîlni cu Vetina la hanul fraților Șoroagă, pe strada Dorobanți, în centrul Brăilei. Vetina luase o odaie care da cu geamul, mic cît un pod de pa mă, spre interiorul prăvăliei. Cîntecetele lautarilor pătrundeau deslușit pînă la ei. În prăvălie folau geam-bași, lipoveni, bejivi, țărani, vagabonzi, hoți — un amestec cum numai la Brăila se vedea, peste care trona tejbetele cu ceață îndesată, și un bărbat de vreo treizeci de ani, frumos și bine legat, care bea bere săltînd pe genunchi o fată oacășă.

— Ala e Țulea Fălcosu, hoțu de cai, îi spuse Vetina lui Mohreanu. Nevastă-sa e tot din neam de hoți. Odaia lor e alături de a noastră.

— Inseamnă că ăștia, frații Șoroagă, sint gazde de hoți.

— Se poate. Muierea lui Țulea m-a pus aseară să-i împletesc cozile. A venit la mine și cîcă: împleteste-mi cozile astea, dădăci. Hoțul Țulea o mincîcă din ochi de frăgă ce-i e. Cîcă hoțu' are iarba fîșelor și două dește de mort descîntate, le lipeste pe usă și ușa sare singură din Țîini. E om mare, azi în obor umbra e-un oțăr, mai frumoasă ca o pasăre.

Aproape de zori, cineva rîci ușor cu unghia în tăblia uși. Vetina își aruncă un șal pe umeri și-l scoase pe Mohreanu în curte, unde Neicu aștepta cu caii pregătiți.

În prag se izbiră de Țulea Fălcosu. Era cu un picior în cizmă și cu altul desculț.

— E scurt somnul îbovnicilor, rise Țulea — și-l întrebă pe Mohreanu cîine e.

— Cărușu, am venit să-i spun...

— Miști! îl întrerupse Țulea. Pe cărușușii i-am văzut aseară în obor și-i cunosc.

— E dintr-un convoi care pleacă la Dobrogea, zise Vetina. Căruțele lor sint încoale spre Făurei.

— Dacă vrei să le-ajungi repede, fa-o pe drumul cealaltu, spuse Țulea. Alălu! te prinde ziua pe drum.

La poarta hanului, Vetina îi șopti:

— Nu pot, Neculai. Inima-mi zice să merg, dar tot ea mă trage îndărăt. M-am învățat la trai bun, Neculai, cu capul pe pernă moale.

Mi-e silă de Berechet că-i schilav și mă trînce ca o călea după tine dar de mers n-o să merg, mă întorc la averea mea, ca viermele în untură.

Azvirli roșcova și-și înlînțuî bratele pe după gitul lui. El îi simți răsuflarea fierbinte și orice gînd îi pieri din cap.

La despărțire, ea îi umplu buzunarele cu roșcove să le dea copilului, și fiindcă vîntul se înăspri, a scos din paner două tulpane pe care le cumpărase la Brăila și i le-a înfășurat la git. Cîntau cucu-bonzi, hoți — un amestec cum numai la Brăila se vedea, peste care trona tejbetele cu ceață îndesată, și un bărbat de vreo treizeci de ani, frumos și bine legat, care bea bere săltînd pe genunchi o fată oacășă.

— Ala e Țulea Fălcosu, hoțu de cai, îi spuse Vetina lui Mohreanu. Nevastă-sa e tot din neam de hoți. Odaia lor e alături de a noastră.

— Inseamnă că ăștia, frații Șoroagă, sint gazde de hoți.

— Se poate. Muierea lui Țulea m-a pus aseară să-i împletesc cozile. A venit la mine și cîcă: împleteste-mi cozile astea, dădăci. Hoțul Țulea o mincîcă din ochi de frăgă ce-i e. Cîcă hoțu' are iarba fîșelor și două dește de mort descîntate, le lipeste pe usă și ușa sare singură din Țîini. E om mare, azi în obor umbra e-un oțăr, mai frumoasă ca o pasăre.

Aproape de zori, cineva rîci ușor cu unghia în tăblia uși. Vetina își aruncă un șal pe umeri și-l scoase pe Mohreanu în curte, unde Neicu aștepta cu caii pregătiți.

În prag se izbiră de Țulea Fălcosu. Era cu un picior în cizmă și cu altul desculț.

— E scurt somnul îbovnicilor, rise Țulea — și-l întrebă pe Mohreanu cîine e.

— Cărușu, am venit să-i spun...

45 de scriitori in 11 casete

După Școala vieții, roman consacrat în înfrângerea nazistă și atmosferă de apocalips, cu Noaptea din Lisabona (Die Nacht von Lissabon), Remarque pune din nou în centrul unei cărți destinul amar al celor care au trebuit să fugă din Germania hitleristă pentru a-și salva viața. Se pare că odată cu iubeste pe aproapele tău, dar îndeosebi prin Arca de triuif, cindva best-sellers pe plan mondial, Remarque o epuiată subiectul pe care, el însuși, emigrant prin multe țări, l-a cunoscut foarte bine. Dar obsesia sa, mărită războiului, cu Noaptea din Lisabona a reușit în primul rând să revitalizeze și să răscumereze patria germană căzută pradă sălbăticiilor fasciste. Străbătând o geografie adesea necunoscută și nu o dată ostilă, cu pașapoarte false și nume schimbate necontenit, emigranții „era noișii să singereze din pricina vizelor de intrare și ieșire refuzate, a imposibilității de-a obține muncă și adăpost, a lagărelor de internare, a birocrăției, a singurătății și a indiferenței”.

Romanul reconstruiește această dramă urmind soarta lui Josef Schwartz. Eroul își poartă numele, la Lisabona, într-o singură noapte, viața nefecundă și oferă apoi ascultătorului, alt emigrant, cele două pașapoarte cu viza și iubeste o fată de profitor, pentru ultimul vapor ce se îndreaptă către Statele Unite. Faptul este derulat ca într-un film, în care trecutul apropiat apare reconstruit în cele mai mici detalii ale sale. Sunt momente ce și-l amintesc pe Remarque prin tot ce a scris mai bun, începând cu Pe frontul de vest nimic nou, dar mai cu seamă din Întoarcerea, ceea zguduătoare carte alcătuită dintr-o succesiune de evenimente tragice. Revenind cu un pașapoarte fals în Germania nazifizată (afiată în pragul declinului războiului agresiv) numai și numai să o revadă pe Helen, soția de dorul căreia era chinat după o despărțire de cinci ani, Schwartz descoperă în ea o femeie mai frumoasă, voluntară și — important — cu spiritul nealtru de cînta nazistă. Dialogul lor din noaptea înfinită — struțit cu altă de atemena natură înfinită în romanul lui Hemingway — este plin de lumină și se desfășoară într-o atmosferă de poezie densă: „Ai avut multe femei în Franța? murmură ea fără să-și deschidă ochii. — Nu mai multe decît a fost necesar, am răspuns. Dar nici una ca tine. Ea sus-

În octombrie, în timp ce la Frankfurt pe Main avea loc Tîrgul internațional al Cărții, săptămînalul parizian „L'Express” se întreba: „Ce s-a petrecut în literatura franceză din 1945 pînă azi? Ce ar trebui să citească un străin pentru a fi informat aflat asupra curentelor literare cîl și asupra a ceea ce l-a interesat pe cititorul francez?” Încercînd să răspundă la aceste întrebări, „L'Express” alcătuieste o „pagină fără titlu”, de fapt un tablou sinoptic al literaturii franceze din ultimii 20 de ani: 11 „casete” cuprinzînd 45 de scriitori, însoțindu-l cu cite o scurtă fișă bibliografică.

În lipsa unei metode științifice, a unui criteriu obiectiv de apreciere a valorilor, asemenea încercări au, de obicei, soarta antologilor: în loc să intereseze prin ceea ce conțin, ele devin obiect de discuție prin ceea ce exclud. De altfel, „L'Express” însuși admite că tabloul propus este „forțat și arbitrar”, dar adaugă: „cît mai puțin posibil”. Să fie oare într-adevăr așa? În orice caz, rezerva formulată în titlu la discuție.

Examenul criteriilor clasificării relevă de la început o lipsă de logică: alături de categorii cum sînt „Poezii”, „Filoziții”, „Noul roman” și figurile aflate care indică fie succesul de librărie („Fenomenele”), „Marele con-

sum”) fie orientări ideologice („Literatura angajată”, „dreapta tină”) și, în fine, lematica operelor („Erotismul”) sau „Weltanschauung”-ul autorilor („Solitarii”). Poate că ar fi prezumțios să pretindem un criteriu unic, un sistem riguros și doct unei expuner care e mai mult radiografia unei spiritalități „cauzerice”, decît o prelegere ex-cathedra. Și totuși, odată ce există „casete” cu titlul „Dreapta tină”, ne întrebăm de ce nu există alta „Literatura de stînga”?

Dar titlurile nu sînt, desigur, decît etichete, iar elaborarea lor a fost diletantă, poate, de rațiuni pur publicistice. Să deschidem, deci, „casetele” și să le cercetăm conținutul. Iată: la „Literatura angajată”, Albert Camus, care — după însăși definiția lui „L'Express” — „a dat o nouă idee despre om: singur, cu fața la absurd”, e pus alături de Sartre și Simone de Beauvoir. Or, e limpede că revista acordă, aici, noțiunii de „literatură angajată” o accepție de total personală, care în nici un caz nu e cea sartriană. La rubrica „Solitarii”, dramaturgi ca Jean Genet și Samuel Beckett stă alături de poetul Raymond Queneau și de romancierii ca Michel Leiris, Maurice Blanchot și Julien Gracq. Dacă n-ar fi vorba decît de primii doi, și totuși așezarea lor sub un același blazon ni se pare mai mult

decît discutabilă: „revolta autentică și lirică a unui paria social” (Genet) e cu totul altceva decît insingurarea existențială beckettiană. În schimb, un adevărat poet al solitudinii metafizice ca St. John Perse e așezat în „casete” poezilor (lingă H. Michaux, René Char, Yves Bonnefoy etc.) și numit „creator al poeziei epice moderne”. După „L'Express” scriitorii francezi de „mare consum” sînt Pierre Daninos, Maurice Druon, Hervé Bazin, Roger Peyrefitte, și Jean Lartéguy. Dar opere de „mare consum” au produs, în acești ani și Françoise Sagan și Jacques Prévert (plasați amîndoi destul de bizar la „fenomene”) și, mai ales, Roger Vailland — (acesta cu desăvîrșire absent din tablou) — dovadă editarea lui în populara colecție „Livres de Poche”. Eterogene sînt și „casetele”, „Al doilea sulfu” — cuprinzînd scriitorii care, în 1945 aveau un nume, dar azi acest nume acoperă altceva” (Aragon, Maurice Maïtraux, Jean Giono) și „Filoziții” (unde sînt îngheștii laolaltă un izut paleontolog — Teilhard de Chardin, un poet scientist — G. Bachelard, un revizionist — Henri Lefevre, și un antimarxist — Raymond Aron).

Revista pariziană admite că enu-

Este adevărat că, uneori, Ironia Dar, dacă prezentele sînt semnificative, absențele sînt la fel de semnificative. De ce lipsește scriitorul progresist ca Roger Vailland (premiul Goncourt) în timp ce reprezentanții „noului val” sînt menționați aproape toți? În materie de teatru, între simpatizii revistei „L'Express” nu se află doi dramaturgi de renume mondial: Eugen Ionescu și Arthur Adamov.

Ne place că revista pariziană a vrut să suplimenteze, printr-o anume lapidaritate și sprînelență glumească în caracterizarea autorilor, carelele ce în fatal de metoda adoptată și de sistemul de clasificare propus. Dar și aici, o parcurgere atentă trădează preferințe ascunse. Atenția acordată „noului roman” sau poeziei ultramoderniste care se realizează „dincolo de limbajul existent” — în dezavantajul prozei realiste sau psihologice, de factură clasică, și al poeziei exclusivă față de formulele „la moda” și un discernămint critic nu prea solid. Poziția devine explicită în caracterizarea lui A. Robbe-Grillet: „Poți să nu scrii ca el, dar nu mai poți să scrii cum s-a scris înainte de el”.

Și, Aug. DOINĂ

cărți și idei

ultima carte a lui Erich Maria Remarque

pînă și voi să se răsucescă, dar înainte de-a izbui, somnul o birui din nou. Reacău. Somnul mă cuprinsese și pe mine înțet, visele se goliră, mă umpleau liniștea și respirația Helenei, iar spre dimineață m-am trezit, între noi nu mai exista nimic și ne despartă, am apucat-o și ea se apropie supusă, și recăzurăm în somn ca într-un nor plin de strălucire” (pag. 90). Capitoul reintîlnirii pare investit cu o valoare de simbol, Remarque voină să demonstreze că omeneșul nu poate fi ucis, indiferent de forțele care îl înfruntă.

Prin prezența eroului la Osnabrück, romanul îndreaptă lumina unui fir puternic în istoricul Germaniei din acea vreme, dezvăluind o lume torturată prin tot ce ne zălimul forțea s-a făcut jama. Reușind să scape pentru a doua oară din Germania, „aventura” lui Schwartz, care își puse libertatea în joc pentru femeia iubită, se află de-abia la început. Helen, ce pare anonimă eroină a unei casnicii lipsite de orice eveniment spectaculos, îl urmează, părăsind o familie țicnoasă în care fratele ei, o brută nazistă, deține rolul de dirijor. Romanul este riguros construit și intriga acțiunii condusă cu mîna sigură, dar apar în cuprinsul său și unele situații încercute. Pînă la urmă, autorul uzucă de un jargon „Dens ex machina”, și acțiunea își recapătă limpezimea necesară. Evident, cititorul nu se opreste asupra acestor momente incitice, stăruind asupra paginilor de mare tensiune dramatică în care cunoscutul romancier a știut întotdeauna să rămînă la înălțime, chiar și într-o carte mai puțin izbită, cum ar fi bunăoară Iubeste pe aproapele tău. Revine obsedant, la finele lecturii, un episod de la mijlocul romanului: După nenunțate peripeții, cei doi îndrăgostiți reușesc să scape din lagărele de internare franceze pe cale de a fi preluate de organele Gestapo-ului, ajungînd într-un castel abandonat. Cu alimente descoperite aici, și vinul din pivniță, îmbrăcați în veșminte de „belle époque” scoase dintr-un scriu prăfuit, ei își sărbătoresc iubirea a cărei intensitate crește pe măsură ce vizitele lor devin tot mai mult obiectul hazardului nemilos. Plutește în atmosfera creată de acești sărmani îndrăgostiți presentimentul inevitabilei despărțiri. Ca umbrele aruncate de flăcările lună-nărilor se amestecă umbrele morții, care, de altfel, în Helen există mai de mult, ea fiind mistuită de o boală necruțătoare — cancerul. Într-o lumină aurie de crepuscul, în dans de mîși și costume domino, cei doi își ascultă parcă propriul requiem.

Drumul spre Lisabona este cel al calvarului. Viza pentru pașapoarte, cheltuirea ultimilor bani, neliniștea stîrnită de apariția următorilor, chinuie cumpul aceste suferințe ajunse la o totală epuizare. La Marsilia, Schwartz este arestat de agenții Gestapo-ului și torturat, dar scapă ucigîndu-și cunatul, împlînind visul unei războinări fîrești (care la Remarque constituie o adevărată constantă morală). Episodul este varianta unei scene similare din Arca de triuif, automobilul deținînd de astădată rolul important în realizarea planului. Frumoasa Helen moare la capătul primei etape pe drumul ce trebuia să-i aducă ei și lui Schwartz, undeva, pe alt continent, puțină liniște. Cu tragicul eveniment lupta epuizată a lui Schwartz se încheie, omul simțind că ia paralizat complet voința. Dimineața îi dăruiește ascultătorului documentele de călătorie, atîc de prețioase. Deznoămintul își lasă un sentiment de insatisfacție. El o provoacă de faptul că eroul se abandonează tocmai în clipa în care o reușit să scape din ghearele dușmanului. În general, eroii lui Remarque acționează de unul singur, fapt care deseori i-a dezarmat lăsindu-i izolați în momentele cruciale.

Noaptea din Lisabona este una dintre cărțile frumoase ale popularului scriitor german. Ea pledează, cu de altfel întreaga literatură a lui Remarque, pentru omie. Germania, cu tragedia sa istorică de-a lungul secolului nostru, constituie sursa permanentă de inspirație a scriitorului, astfel că o carte a sa oferă întotdeauna cititorului un document uman zguduitor, greu de uitat. Sînt în romanul Noaptea din Lisabona pagini de proză antologică în care stilul — azi contestat de unii tineri scriitori germani adepți ai „experiențelor” joyciene — farmecă prin marea sa naturalitate.

Petre STOICA

*) Kiepenheuer și Witsch, Köln-Berlin, 1963.

moduri ale poeziei contemporane

EXPERIENȚA LUI BLAS DE OTERO ȘI JESUS LOPEZ PACHECO

Blas de Otero și J. L. Pacheco fac, în poezie, o experiență pe care o putem numi spartană. Ei se îmbracă în haine aspre, disprețuind podoboalele moștenite ale versului și își extirpă, spre a spune astfel, înclinările lirice-sentimentale, cultivînd o viață interioară dură, de luptă-tor. Experiența aceasta poartă, în forma în care se produce, un vădit caracter abrupt — de manifestare teletemone nouă. Fîrește, trebuie să amintim îndată că este vorba, în fond, de o poezie pregătită de întreaga și Machado, la Celsa și Rafael Alberti ori alții. Dar cei doi poezii încează — în raport cu această poezie — în plină noaptea, căușind, cu un braț sigur și finis și cu o dăbă grea, să elimine stratificările și să lîncească direct cu fibra de minere cel mai prețios descompus de profesioniști (și contemporani) lor. Prin această ei se fac decît să promoveze marea poezie adevărată în timpurile noastre și să dăruieze.

Blas de Otero și Pacheco trăiesc o viață de creație din patria lor, într-o Europă occidentală unde limbile s-au încurcat și au ajuns la vacarm. Vocile impure stînjene brută pe cele pure. Printr-un instinct elementar și sănătos, cei doi poezii spaniolii au lăteș că pentru a fi auziți — cîl mai bine și cîl mai departe — ei trebuie să vorbească simplu, clar și am putea spune sumar, cu condiția ca glasul lor să fie unul și același al poeziei d. a. toldeana, deci cu al unei poezii noi. Această problemă — care pentru unii poezii occidentali și au numai accidentală, pare a fi esențială, din nefericire, cu quadratura cercului — a fost soluționată de amîndoi cu strălucire. Pacheco definește versul său ca pe „o poezie de bază / cu o armă / sau ca o umeală ridicată în aer, net și dură / o poezie de strigăt și de gest de mînă / de zăbuciu / de minie și speranță (Poezie de minie și speranță)”. În altă parte tot Pacheco ne spune: „Înțelmate este poporul meu / și eu ce pot să-i ofer? / Am numai aceste buci / dure de poezie” (Mesa). Blas de Otero face și el o profesiune de eredități asemănătoare: „Scriu / de nevoie / pentru ca să pot contribui (puțin măcar) să șterg singele / și ne-dreptatea lumii / (și a acestei Spanii în ericatură)”. (Pentru și pentru ca). El vrea să posedă „vocea care ia la fîntă porțile morții / cu cîntec despre adevăr / țari ca pumnii”. (Vorbesse clar).

Blas de Otero este trecut de cincizeci de ani, a luptat parte la războiul civil și a publicat pînă acum, începînd din 1942, șase culegeri de poezie. Cea mai recentă, apărută în text spaniol și francez la editura Seghers din Paris, poate fi socotită drept foarte semnificativă pentru evoluția poeziei sale în sensul care ne interesează. Cu mult mai tînăr, Pacheco a tipărit și el la 1961 un al doilea volum de versuri în ediție spaniolă și italiană, în colecția „Colosose” din Roma, oraș unde s-a refugiat după ce fusese condamnat în patria sa. Bilingvismul eorilor doi poezii intră în spiritul versurilor „de manifest” pe care le face. Pacheco se leaptă în această culegere ultimă de orice urmă de reminiscență solipsistă din volumul său de debut.

Experiența poetică asupra căreia ne oprim ni se pare una din cele mai interesante și prețioase din Occident, prin conținutul ea și prin mijloacele ei. Ea a fost definită foarte plastic și exact drept „o poezie cu mincele suferite”. Într-o caracterizare pe care Giancarlo Vignozzelli o face culegerii de versuri a lui Pacheco apărută la Roma, ni se spune: „Este vorba de o poezie corporală,

viscerală, manuală; de o poezie exactă, după atîta exces de poezie clară, care parca te orbește, intru atîc de mult este redată lucrurilor. Pentru toți, strălucirea ei va fi o lumină care nu țară. Această poezie este nouă, pentru că în ea, izvoarele de a se războiul poetul, și născut omul. După atîta poezie prost îmbrăcată sau îmbrăcată prea bine, iată în sfîrșit o poezie cu mincele suferite”.

Am putea spune că această caracterizare este în fond o parafrază a poeziei „Vinturile și strigătele”, una din cele care deschid volumul lui Pacheco: „Îmi scot cămașa cînd las poezie / pentru că nu vreau ca poeziei mele să i se vadă / altă cămașă decît pielea mea de om”. Trebuie să îi descoperim într-un tot cînd faci un poem / trebuie să simți vîntul în tot corpul / lumina în toată căpîta, pieptul să-ți fie populat / cu toate durerile și bucuriile omului / de aceea eu îmi scot cămașa cînd fac poezie și cu țugănie / îmi deschid cămașa / și las să mă pătrundă inșet / vînturile și strigătele”.

Blas de Otero ne dă îndată și el un exemplu concret de astfel de poezie directă, „exactă”, „clară”, „corporală”, în care intervine „umărul”, „piciorul”, „gustul”, „glasul” — în Rădăcina amară a patriei mele: „Pentru ca piciorul meu să se trezească, din umbră-a umbră / am coborît pînă-a lundul patriei / din frunză-a frunză, pînă ce-am înțîlnit / rădăcina amară a patriei mele”. Pentru ca credința mea să te ridice, din abis în abis / m-am urcat spre lumina speranței / am trecut pe de un umăr pe altul, ca să văd un popor / gata să arbo-reze aurora. / Pentru ca glasul meu să strălucască liber / literă cu literă am trecut de albastrul cerului, cuvintele. / Ah, cuvintele! Cineva — sub soare — / a înghețat buzele Spaiei!”.

Atunci cînd face o astfel de poezie, în adevăr, după cum spune Blas de Otero în altă poezie, „poetul trage hirtia și vorbește de la fratele la frate” (Sorisoare și versuri către Nazim Hikmet). Avem în față o poezie care ambiționează să concureze faptul fizic în eficacitatea lui mediosociabilă, o poezie în care eticul și corporalul apar indisolubil legate. Nu înțelmate aici o urmă de neoprintivism în ea. Logica ideii este ascuțită, de o distincție și de o limpezime netă, am putea spune carteziană. Totodată, ca în poezia elementară a poporului, cei doi poezii cultivă exclamația și strigătul, mod de exprimare tipic memijocit: „Iată-vă glasul meu ridicat împotriva cerului unor zburzi!” — spune Blas de Otero în poezia „Să vorbim clar!” — la altă parte clamează: Vă las glasul meu / scris, cum este, în spaniolă: / Spania, au tita că am suferit împreună”. Pacheco subliniază caracterul popular al acestei poezii: „Versul meu se urcă-n tramvai / și călătorind atît prin lume / s-a făcut egal cu oamenii și-i iubeste”.

Ceea ce ne surprinde în aceste versuri este originalitatea care au conștă deloc simplitate, este întorsătura gîndului, sumară și totodată neprevăzută, dar perfect fîrească, de un colidant ridicat la o valență gravă, solemnă. Ca la doi atleți ieșiți în arenă, în cei doi poezii vorbește, prin orice mișcare, funcția însăși a luptei. Este lecția cea mai importantă pe care o putem trage din opera lor. Orice poezie devine cu altă mai puternică și nouă, cu cit se identifică mai precis funcția ei fundametală și, natural, cu cit această funcție privește ea însăși un obiectiv mai larg, major, extraindividual.

Dragoș VRINCEANU

PREZENȚE ROMINEȘTI

Zilele trecute a apărut la Paris, în colecția „Poètes d'aujourd'hui” (editura Pierre Seghers), o culegere din versurile lui Tudor Argezei cuprinzînd 79 de poeme. Traducerea aparține poezului Luc-André Marcel care semnează și un amplu și documentat studiu introductiv. Volumul este bogat ilustrat fotografic. Sînt reproduce fotografii de familie, coperta revistei „Linia dreaptă” (1901), cunoscutul autoportret din 1936 și facsimilul unui manuscris din 1962. Fotografia de pe copertă aparține lui Dan Grigorescu.

La douăzeci de ani, în 1938, Gonciar debuta în literatură cu volumul de poezii „Cîrești înfloresc”. Îndată după război, trilogia „Stegarii” (1948) îl făcu larg cunoscut în rîndurile publicității cititor. Într-o „Cîrești înfloresc” și „Stegarii”, agresiunea fascistă — războiul — zdrobirea hitleristă marea noastră patrie — adevărată catastrofă științifică socialistă — iar comandantul vasului, Dorosenco, este jucat în războiul nostru cioban de odinoară căzut, ca oștă, în războiul antihitlerist. Bătrîna mamă a lui Dorosenco își aminteste bine cruntule dremuri de exploatare și umilire a celor ce munșesc, oremurile de dinaintea revoluției, dar în acești timp ascultă și aprobă cu entuziasm ceea ce spune Tudor Vîrșilă în

„Cîrești înfloresc”, în care se vorbește despre dorosenco și cum se vede lumina comunismului și cum mai puternic.

Între „Stegarii” și ultimul său roman „Zurgălii” trec ani. Scriitorul, ajuns acum aproape de jumătatea vieții, a dat literaturii, după „Stegarii”, alte cărți remarcabile, printre care „Omni și arma” (1960) e una din cele ce trebuie neapărat amintite, iar apoi „Tronka”, scrisă între 1960—1962. S-au petrecut importante evenimente istorice în rîstimpul care desparte această lucrare de cunoscuta trilogie. Ele sînt puternic în noua carte a lui Gonciar, dar absolut deloc ca menționări cronicești, ca date istorice, ci, mult mai eficient artisticeste, ca schimbări calitative, ca faze noi, superioare, în evoluția mentalității personalilor. Este vorba acum de efortul perseverent, consecvent, al comunistilor, al tuturor cetățenilor sovietici cărora construirea desfășurată a comunismului le insulă elanul să înfrunte obstacolele ce măstăru în calea grandioasei construcții social-economice și morale.

Acțiunea din „Zurgălii” are loc în zilele noastre, într-un sohoz din stepele ucrainiene, pe litoral. Muncitorii din acest sohoz se ocupă cu creșterea oilor. Sîntem așadar într-o lume care, la întîi aspect, ne-ar putea face să credem că nu vom înțîli prea multe contingente cu cea mai strictă contemporaneitate pentru noi. Zurgălii de la gîlul oilor, tradiționalele toiege ale ciobanilor, pîșunile, jarmecul zîlelor și noșilor în stepă cu turma oilor de coloro... Dar lui Gorpișenco, cioban vestit printre ciobanii frunțași din sohoz, i-a sosit fiul, Piotr, oțter aviator. Piotr își face serviciul pe avioanele cu reacție, iar tatăl său, ciobanul Gorpișenco, joartă mîndru de profesiunea feiorului, demonștrează treptat, în cursul romanului, că nu ignoră de totul multe din specișicul ocupației lui Piotr. În stepă, în imediata vecinătate a sohozului, s-a instalat mai demult un poligon de instrucție al trupelor din arma rachetă. Ciobanii s-au și obișnuit cu zgomotul, care, trecînd în zbor pe deasupra turmei lor, vine todeauna la cîiva timp în urma aparatului. Acesta după cum povestește pitoresc Gonciar, înaintea ei ca și cum n-ar face zgomot. Și ea, ciobanii, știu de ce se întîmplă așa. Își dau unii altora explicații perfect ințelmate științifice. În localitatea „Centru”, care e oarecum „capîta” acestui sohoz-milionar, școala medie e frecventată în exclusivitate, se poete spune, de copii ciobanilor. După absolvirea școlii, Tonia, fiica lui Gorpișenco, sora lui Piotr, devine, în timpul vacanțel, instructoroarea taberei de pionieri a sohozului, instalată pe malul mării, nu departe de „Centru”. Cei mai mulți dintre colegii Toniai se pregătesc să continue studiile în învățămîntul superior, ea însă, deși a fost o elevă destul de bună, preferă să rămînă în sohoz, și să ajungă celebră muncind aici, împreună cu ciobanii, cu țelul ei și cu toți ceilalți, printre care

Este adevărat că, uneori, Ironia Dar, dacă prezentele sînt semnificative, absențele sînt la fel de semnificative. De ce lipsește scriitorul progresist ca Roger Vailland (premiul Goncourt) în timp ce reprezentanții „noului val” sînt menționați aproape toți? În materie de teatru, între simpatizii revistei „L'Express” nu se află doi dramaturgi de renume mondial: Eugen Ionescu și Arthur Adamov.

Ne place că revista pariziană a vrut să suplimenteze, printr-o anume lapidaritate și sprînelență glumească în caracterizarea autorilor, carelele ce în fatal de metoda adoptată și de sistemul de clasificare propus. Dar și aici, o parcurgere atentă trădează preferințe ascunse. Atenția acordată „noului roman” sau poeziei ultramoderniste care se realizează „dincolo de limbajul existent” — în dezavantajul prozei realiste sau psihologice, de factură clasică, și al poeziei exclusivă față de formulele „la moda” și un discernămint critic nu prea solid. Poziția devine explicită în caracterizarea lui A. Robbe-Grillet: „Poți să nu scrii ca el, dar nu mai poți să scrii cum s-a scris înainte de el”.

Între „Stegarii” și ultimul său roman „Zurgălii” trec ani. Scriitorul, ajuns acum aproape de jumătatea vieții, a dat literaturii, după „Stegarii”, alte cărți remarcabile, printre care „Omni și arma” (1960) e una din cele ce trebuie neapărat amintite, iar apoi „Tronka”, scrisă între 1960—1962. S-au petrecut importante evenimente istorice în rîstimpul care desparte această lucrare de cunoscuta trilogie. Ele sînt puternic în noua carte a lui Gonciar, dar absolut deloc ca menționări cronicești, ca date istorice, ci, mult mai eficient artisticeste, ca schimbări calitative, ca faze noi, superioare, în evoluția mentalității personalilor. Este vorba acum de efortul perseverent, consecvent, al comunistilor, al tuturor cetățenilor sovietici cărora construirea desfășurată a comunismului le insulă elanul să înfrunte obstacolele ce măstăru în calea grandioasei construcții social-economice și morale.

Acțiunea din „Zurgălii” are loc în zilele noastre, într-un sohoz din stepele ucrainiene, pe litoral. Muncitorii din acest sohoz se ocupă cu creșterea oilor. Sîntem așadar într-o lume care, la întîi aspect, ne-ar putea face să credem că nu vom înțîli prea multe contingente cu cea mai strictă contemporaneitate pentru noi. Zurgălii de la gîlul oilor, tradiționalele toiege ale ciobanilor, pîșunile, jarmecul zîlelor și noșilor în stepă cu turma oilor de coloro... Dar lui Gorpișenco, cioban vestit printre ciobanii frunțași din sohoz, i-a sosit fiul, Piotr, oțter aviator. Piotr își face serviciul pe avioanele cu reacție, iar tatăl său, ciobanul Gorpișenco, joartă mîndru de profesiunea feiorului, demonștrează treptat, în cursul romanului, că nu ignoră de totul multe din specișicul ocupației lui Piotr. În stepă, în imediata vecinătate a sohozului, s-a instalat mai demult un poligon de instrucție al trupelor din arma rachetă. Ciobanii s-au și obișnuit cu zgomotul, care, trecînd în zbor pe deasupra turmei lor, vine todeauna la cîiva timp în urma aparatului. Acesta după cum povestește pitoresc Gonciar, înaintea ei ca și cum n-ar face zgomot. Și ea, ciobanii, știu de ce se întîmplă așa. Își dau unii altora explicații perfect ințelmate științifice. În localitatea „Centru”, care e oarecum „capîta” acestui sohoz-milionar, școala medie e frecventată în exclusivitate, se poete spune, de copii ciobanilor. După absolvirea școlii, Tonia, fiica lui Gorpișenco, sora lui Piotr, devine, în timpul vacanțel, instructoroarea taberei de pionieri a sohozului, instalată pe malul mării, nu departe de „Centru”. Cei mai mulți dintre colegii Toniai se pregătesc să continue studiile în învățămîntul superior, ea însă, deși a fost o elevă destul de bună, preferă să rămînă în sohoz, și să ajungă celebră muncind aici, împreună cu ciobanii, cu țelul ei și cu toți ceilalți, printre care

Este adevărat că, uneori, Ironia Dar, dacă prezentele sînt semnificative, absențele sînt la fel de semnificative. De ce lipsește scriitorul progresist ca Roger Vailland (premiul Goncourt) în timp ce reprezentanții „noului val” sînt menționați aproape toți? În materie de teatru, între simpatizii revistei „L'Express” nu se află doi dramaturgi de renume mondial: Eugen Ionescu și Arthur Adamov.

Și, Aug. DOINĂ